

Fler får och mer ull målet för ullFORuM i Jämtland

I Jämtlands län har projektet ullFORuM dragit igång i syfte att öka kunskaperna om ull och få till stånd en hållbar småskalig produktion av ull och ullprodukter. Bakom projektet står Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling (JiLu) som därigenom hoppas öka förutsättningarna för fler får i Jämtlands län och i förlängningen bidra till en hållbar utveckling och en levande landsbygd.

Gunilla Classon är projektledare för ullFORuM. Här står hon utanför ullFORuMs lokaler i Ås i Jämtland med förädlad ull i famnen. Foto: Anna Sablén

Projektet består av tre delar. Fler får i Jämtland är del ett, vi hoppas fördubbla antalet får i länet. Del två är att prova en småskalig industri, en så kallad minimill och se om vi kan få ekonomi i det. Del tre är att synliggöra momenten i designprocessen så att slutprodukterna ska hitta till kunden, berättar Gunilla Classon som är projektledare för ullFORuM.

JiLu har mellan 2002 och 2007 drivit projektet Ull-rika. Då undersöktes förutsättningarna för att öka produktionen av finfibrig, mjuk ull i Jämtlands län för att därefter förädla den till ullprodukter med tilltalande form och kvalitet. Under projektarbetet korsades merinofår in i delar av det jämtländska fårbeståndet. Man upptäckte också att det fanns ett tomrum mellan fårägare och textilhantverkare, alltså den del i produktionsledet där man exempelvis spinner garn, och därigenom föddes idén till projektet ullFORuM.

-Det är olönsamt att förädla en liten mängd ull. Minimimängden som tas emot är 50 kg. Vid en sådan liten mängd kan man dessutom inte heller få besked om när slutprodukten är färdig, och det är förstås ohållbart om man sysslar med näringsverksamhet, säger Gunilla Classon.

Minimill

Lösningen stavas minimill, en liten fabrik med en uppsättning maskiner som kan göra det lönsamt att producera i små serier. Minimillen tar hand om de moment som sker efter klippningen av ullen, det vill säga tvättning, plying, kardning, spinning, nystning och så vidare. Resultatet blir en slutprodukt som kan gå direkt till textilhantverkarna. All ull behöver inte gå igenom hela produktionskedjan utan kan säljas som halvfabrikat i form av till exempel kardflor eller tovat tyg.

-Vi har redan räknat ut att det finns lönsamhet i att använda en minimill, men sen finns förstås faktorer som vi inte råår på såsom djursjukdomar, väder och vind. Men vi hoppas att det ska gå bra, säger Gunilla Classon. Just nu är hon i full färd med att köpa in en minimill som ska ställas upp i den stora ladan som ligger i natursköna Ås, en mil utanför Östersund. I bland annat Kanada och England används minimills i småskalig ullproduktion och det är därifrån maskinerna ska köpas in.

Nytt genetiskt material

Husdjursagronomen Anna Hedendahl ansvarar för en annan del av projektet. Hon

är avelsledare och ska hjälpa till med de bitar som kan främja antalet får i länet. -Hösten 2007 klipptes cirka 300 merinokorsningar som blivit till under Ull-rika projektet. Men nu behöver vi nytt genetiskt material, min uppgift är att hitta det och föra det till Sverige, säger Anna Hedendahl.

Det innebär en hel del arbete. Förutom kontakter med Jordbruksverket för att få de rätta tillstånden behöver hon hitta fårägare utomlands med lämpliga djur samt företaget som kan ta till vara på deras sperma, frysa in och frakta hit den för förvaring. Slutligen behövs utbildning i insemination hos de lokala fårägarna. I och med de risker som finns i fårbestånden utomlands, i form av sjukdomar till exempel mul- och klövsjuka och blåtunga, är avelsprocessen omfattande.

Lokala besök

Anna Hedendahl är också ute och träffar fårägare i länet och ser vad de behöver. Till i september har hon till exempel anordnat en klippkurs. Hon har märkt att det finns ett intresse bland de lokala fårägarna för projektet ullFORuM. -De som har djur vill få in nytt material och fort-

Husdjursagronomen Anna Hedendahl är avelsledare och ska försöka hitta passande genetiskt material att användas i projektet. Foto: Anna Sablén

ullFORuM bjuder in fårägare till får med vit ull, för att skicka in prov som kan analyseras i OFDA-anläggningen. Foto: Anna Hedendahl

Ett av målen med ullFORuM är att skapa förutsättningar för att småskalig ullförädling ska vara lönsam bland annat genom attraktiva slutprodukter. Foto: Anna Hedendahl

bilda sig. Merinokorsningar är lite mer svårklippta än andra får. Dels har de mer finfibrig ull och dels producerar de mer ull. Ett vanligt får ger ungefär 3 kilo ull medan merinon ger upp till 4,5 kilo, säger Anna Hedendahl som också berättar att ullen ska bli ett komplement till köttet och skinnen från fåret. Det kommer att ge ett mervärde i fårproduktionen.

-Man brukar säga att 80 procent av fårägarna har ungefär 20 procent av fåren, och tvärtom. I Jämtlands län finns det bara en handfull som har över 100 djur. Men kommer vi igång med minimillen så kommer det att behövas jättemycket ull, säger hon.

Inom den närmaste tiden kommer man att göra ett utskick till alla jämtländska fårägare och bjuda in dem som har får med vit ull att testa den i ullFORuMs OFDA-anläggning (Optical Fibre Diameter Analyser). Där mäts kvaliteten på ullen genom att man avläser hur många tusendels millimeter (mikroner) ullfibrerna är i diameter. Den ull som uppfyller kraven kommer att köpas in och användas när man testar den nya anläggningen.

-I tider när man fokuserar på miljö och klimatpåverkan passar det här väl in. Vi strävar efter att göra så mycket som möjligt lokalt, och lyckas vi med produktionen kommer det innebära väldigt korta resvägar, säger Gunilla Classon.

Att öka antalet får i Jämtlands län skulle ha fler positiva effekter på miljön berättar Anna Hedendahl. -Fåren kan gå och beta där marken håller på att växa igen. Många ekologiska gårdar låter sina kor, får och hästar växelbeta för att utnyttja marken bättre och minska parasittrycket. Det blir också väldigt fint där fåren varit och betat, de äter mycket löv och äter nära marken, säger hon.

Projektinformation

Förutom Anna Hedendahl och Gunilla Classon kommer ytterligare tre personer att arbeta med ullFORuM. Sammanlagt delar de på projektets 2,25 heltidstjänster.

Projektet ullFORuM kommer att pågå under tre år i första hand. Resultatet av det fortlöpande arbetet kommer att läggas ut på hemsidan www.ullFORuM.se, där man också kommer att kunna läsa mer om projektet. Den totala budgeten

uppgår till 8,2 miljoner kronor och består till hälften av EU-medel och till hälften av medel från KK-stiftelsen och Jämtlands läns landsting.

Anna Sablén *journalist/redaktör, Jämtlands Läns Landsting*
Fårskötsel återkommer med information från ullFORuM i Jämtland när Minimillen är på plats.

Siltbergs Smide

Tillverkad på Gotland - svensk kvalitet!

Vi har nu även webbshop på www.siltbergs.se

eller kontakta någon av våra återförsäljare

NORRBOTTENS LANTMÅN

- GÄLLIVARE 0970-769 90
- ÖVERTORNEA 0927-108 65
- KALIX 0923-147 10
- LULEÅ 0920-23 85 00
- PITEÅ 0911-23 17 00

KÄLARNE
Björn Jonsson
0696-430 36

HEDEMORA
PO Falkeström
0225-77 20 11, 77 21 09
070-600 89 56

LINDESBERG
KG Jonsson
070-766 29 80

ÖREBRO
Örebro Maskintjänst
019-22 60 80
019-22 62 95

UDDEVALLA
Karin Johansson
0522-842 33
070-713 93 37

SKÖVDE
Uno Fredriksson
0500-42 60 23

BODAFORS
Bertil Gustavsson
0380-37 11 53
070-404 32 45

ÖRKELLJUNGA
Eje Mårtensson
0435-46 00 66
070-585 85 92

KIVIK
Ulf Pyk
044-35 17 60

ÖLAND/KALMAR
Gudrun Carlsson
070-176 08 18

SUNDSVALL
Bengt-Olof Nyman
060-56 08 05
070-3381052

JÄRVSÖ
Leeks Maskin AB
0651-322 47

UPPSALA
Uppsala Fartjänst HB
018-32 60 68
070-332 49 86

ENKÖPING
Nordpost AB
0171-857 00
info@nordpost.se

STRÅNGNÅS
Kaj Sjunnesson
0152-302 63

SÖDERKÖPING
Tjelvar Andersson
0121-400 42 / 401 82

HEMSE
Nya Siltbergs Smide
Tillverkning / Försäljning
0498-48 01 44

VIMMERBY
Elsabet Störck
0492-520 32
www.klintermala.se

Vi finns på plats vid baggauktionen Linköping i september!

www.siltbergs.se
Tel: 0498 - 48 01 44

NYHET!
Tak för rundbalsgrind special

Gånggrind. H 1,2 m,
L 1,2 m.